

Alcoholslachtoffers in het verkeer: van straf naar preventie

Alcoholgebruik en wegverkeer hebben altijd een riskante combinatie gevormd. Van postkoets tot sportauto: het gevaar van botsingen met zware voertuigen neemt aanzienlijk toe zodra ze worden bestuurd door iemand die onder invloed van alcohol is.

Omdat deze botsingen een oud verschijnsel zijn, bestaat er ook een traditionele benadering van dit probleem. Bij gebrek aan alternatieven worden er vanouds telkens juridische middelen ingezet nadat een botsing heeft geleid tot schade of letsel of erger. Een systeem van schuld en boete treedt in werking, tenzij een botsing als ongeluk moet worden aangemerkt. Dit laatste is het geval wanneer de botsing ontstaat door onvoorziene omstandigheden waar de bestuurder redelijkerwijs niet op had kunnen anticiperen. Soms valt er dan alsnog iets te verbeteren aan die omstandigheden, bijvoorbeeld aan de infrastructuur. In andere gevallen ontstaat een botsing door risicogedrag van de bestuurder, zoals een te hoge snelheid, alcoholgebruik, of gebruik van sociale media.

Deze traditionele benadering wordt meer en meer problematisch. Het probleem in kwestie wordt zichtbaar als we letten op de nieuwe technische mogelijkheden die er in de afgelopen tijd zijn ontstaan, en vervolgens nagaan of en hoe die worden gebruikt. Dan blijkt dat een voor de hand liggend en effectief gebruik van die nieuwe mogelijkheden soms verhinderd wordt door de traditionele fixatie op het juridische schema van schuld en straf. In plaats van een werkelijk nieuwe en verbeterde aanpak op basis van nieuwe technische mogelijkheden krijgen we dan alleen maar meer van hetzelfde, en daarom nauwelijks of helemaal geen echte verbetering.

Dit is zelden zo duidelijk gebleken als onlangs bij de invoering en afschaffing van het alcoholslot. Het alcoholslot is een nieuw en effectief middel om te voorkomen dat mensen onder invloed van alcohol aan het verkeer kunnen deelnemen. Ingevoerd werd het echter met een andere, traditionele bedoeling. Het werd ingevoerd als een juridische (bestuursrechtelijke) *bestrafing van wangedrag*, en als een tegemoetkoming aan daders die zich met een rijontzegging onevenredig zwaar gestraft voelden. Dat op deze manier ook nog eens het aantal botsingen en slachtoffers zou verminderen, gold als een gunstig neveneffect.

Als SVS pleiten wij voor een beleid ten aanzien van alcohol in het verkeer waarbij het eerste en voornaamste doel preventie is. Wij pleiten voor de volgende aanpak:

1. Rijbewijshouders die onder invloed achter het stuur gaan zitten, worden primair niet beschouwd als criminelen die opzettelijk anderen in gevaar brengen, maar als personen met een alcoholhandicap. Deze handicap houdt in dat zij, anders dan andere mensen, na het drinken van alcohol niet in staat zijn te bepalen of zij nog rijvaardig zijn en naar dit inzicht te handelen.
2. De criteria voor "alcoholhandicap" worden vastgesteld. In het algemeen gesproken treedt de alcoholhandicap aan het licht bij alcoholcontroles en door veelvuldige betrokkenheid van dezelfde bestuurder bij botsingen. Men neme hierbij in

aanmerking dat de pakkans voor alcoholovertreding 1 op 80 is, zie ook onderzoek door Mothers Against Drunk Drivers (MAAD) [Requiring Interlocks for All Offenders Saves Lives](#).

3. De gevolgen van deze handicap (in Nederland momenteel gemiddeld ongeveer twee verkeersdoden per week) worden bestreden met een aangepast rijbewijs, waarbij het de bestuurders bij wie een alcoholhandicap is vastgesteld alleen is toegestaan om aan het verkeer deel te nemen in een voertuig dat is voorzien van een alcoholslot.
4. De procedure hiervoor kan worden afgeleid van de door het CBR gehanteerde methode voor rijbewijshouders met een fysieke handicap, zie [Met een handicap veilig achter het stuur](#). Bij toepassing van het alcoholslot kan de functie van de arts worden vervangen door de Officier van Justitie. Deze zorgt samen met het CBR en eventueel de RDW voor de administratieve afhandeling. Tussenkost van de rechter heeft qua verkeersveiligheid geen toegevoegde waarde.
5. Het alcoholslot wordt voor onbepaalde tijd voorgeschreven en met als enige doel de bestuurder te beletten onder invloed van alcohol de weg op te gaan. In deze uitvoering kost het alcoholslot rond € 500. Boetes kunnen in dit geval achterwege blijven aangezien herhaling wordt voorkomen.
6. De rechter krijgt een plaats in deze procedure als iemand met een alcoholhandicap een voertuig zonder alcoholslot bestuurt. Ook derden die een dergelijk voertuig ter beschikking stellen of die voor de bestuurder met een alcoholhandicap een blaastest doen vergroten moedwillig de risico's in het verkeer en komen eveneens in een strafrechtelijk traject. Dat geldt ook voor de bestuurder met alcoholhandicap die minderjarige kinderen laat blazen.
7. Voor bestuurders met een alcoholhandicap die zich genezen achten kan dit beleid in een mogelijkheid voorzien om eenmalig in samenspraak met hun psychiater en huisarts en het CBR analoog aan de het oorspronkelijke alcoholslotprogramma aan het verkeer deel te nemen en dan al dan niet na een opnieuw rijexamen te doen een volwaardig rijbewijs te krijgen.

Een rechter speelt in dit proces geen primaire rol, evenmin als bijvoorbeeld bij een beslissing om bepaalde bochten in de weg van een bepaalde markering en verlichting te voorzien, of om restricties te verbinden aan het rijbewijs van sommige mindervalide weggebruikers zoals mensen met een amputatie. Het zijn technische kwesties van veiligheid, en een goede oplossing is in ieders belang. De vraag of mensen met alcohol in hun bloed de weg op mogen is geen vraag voor de rechter. Zij mogen dat in geen geval, ongeacht vragen van schuld en straf.

Wij pleiten ervoor dat de wetgever het alcoholslot inzet met het doel waarvoor het ontworpen is en waar het ook zeer geschikt voor is. De noodzaak van strenger optreden tegen wangedrag in het verkeer wordt breed erkend. Zinvol resultaat van een verhoogde beleidsinspanning valt echter nauwelijks te verwachten zolang er slechts meer-van-hetzelfde ondernomen wordt, dat is: zolang iedere maatregel ten aanzien van rijgedrag primair of uitsluitend wordt ingezet als strafmethode. Het alcoholslot zou allereerst moeten gelden als hulpmiddel. Want dat is het. Bovendien zouden de gevolgen van wangedrag op deze manier voor rekening van de dader komen en niet, zoals nu, voor rekening van de slachtoffers.

Of het alcoholslot tegelijk als straf kan en moet gelden is een vraag die voor ons niet te beantwoorden is.